

Коваленко Інна Анатоліївна

к.ю.н., доцент

Хміль Вячеслав Віталійович

студент

Київський національний університет

технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Анотація: досліджено аналіз особливостей правового статусу третіх осіб у цивільному процесі України на сучасному етапі розвитку цивільно – процесуальних відносин.

Ключові слова: цивільний процес, треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета позову, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета позову, процесуальна заінтересованість сторін.

Цивільним процесуальним Законом України визначено, що у судових справах фігурантами є сторони, третя особа, представники сторін та третя особа [1]. Суб'єктами правовідносин у цивільному судочинстві можна визначити і третіх осіб. У сфері цивільного судочинства з метою захисту суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів як фізичних, так і юридичних осіб, вони вступають в уже існуючий процес між суб'єктами цивільного судочинства [2,с.96].

Треті особи беруть участь у цивільних справах, оскільки спір прямо або опосередковано стосується інтересів третьої особи, яка не пред'являє самостійних вимог. Отже, участь у справі третіх осіб є формою захисту їхніх прав та інтересів, пов'язаних із спірними правовідносинами.

Третя особа – одна з осіб, які мають істотні юридичні інтереси в судовій практиці та процедурах. Істотно-правовий інтерес полягає в тому, що рішення суду з конкретного спору може порушити матеріальні права третьої особи або

стати підставою для позову [3, с.206]. Істотно-правовий інтерес обумовлений тим, що третя особа може бути учасником матеріального правовідношення, яке є об'єктом розгляду у суміжних цивільних справах, і виявляється в тому, що вони сподіваються отримати результат позову для отримання матеріалів, інтереси яких є спірно-правовими обмеженнями.

За змістом і характером матеріально-правовий інтерес третьої особи, яка подала самостійне клопотання щодо предмета спору, збігається з матеріально-правовим інтересом сторін, оскільки цим особам, які беруть участь у судовому процесі, в цивільних судах надається процесуальний статус позивача.

Порівняно з суб'єктивним правом процесуально-правовий інтерес є функціональною ознакою залученої особи, тобто досягнення певного процесуального результату у вигляді відповідного судового рішення, що відповідає функціональній меті участі суб'єкта у цивільному судочинстві. [4,с.34].

Відповідно до Цивільно процесуального кодексу України сторони поділяються на два види – це відповідач, який заявляє самостійний позов на предмет спору; та третя особа, яка не заявила самостійних вимог щодо предмета спору. Ці дві групи третіх осіб за законом зазначені як особи, які беруть участь у справі, а тому мають законні права та інтереси. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, та треті особи, які не заявляють самостійних вимог, мають такі характеристики: по-перше, наявність матеріально-правових інтересів, у результаті розгляду справи проявляється або самостійний позов до спору або лише процесуальний інтерес, що може вплинути на рішення суду; по-друге, вступити в процес, коли в ньому вже є дві сторони: позивач і відповідач, які визначили предмет спору; по-третє, вступають у справу до винесення судом рішення.

Третя особа, яка заявляє самостійну вимогу щодо предмету позову, має більшу зацікавленість та є учасником спірного матеріального права. За законодавством України передбачено, що третя особа, яка заявляє самостійне клопотання про предмет спору, має право в будь-який час до закінчення

судового розгляду вступити у справу та порушити цивільний позов проти сторін. Необхідно враховувати й норми права, де зазначено, що в позовній заяві третьої особи, поданій після початку судових дебатів в якій заявлено самостійний позов на предмет спору - суд поверне заявнику. Якщо третя сторона має самостійне право вимагати предмет спору, вона може подати запит на весь або частину предмету цивільного спору. Отже, у разі задоволення цивільно-правової вимоги позивача це означатиме відмову суду у поданні самостійного позовного клопотання щодо предмету спору для задоволення всієї або частини його позовної вимоги.

Третя особа, яка подає самостійне клопотання щодо предмету спору, може не подавати цивільний позов до двох сторін, а порушити свій цивільний позов лише до сторони, на користь якої винесено судом позитивне рішення, що спричиняє порушення або загрозу сторонам їхніх прав та інтересів. Участь третьої особи з правом пред'явлення самостійних вимог щодо предмету спору має такі ознаки як, вступ у розпочатий процес; вступ у процес до закінчення судового розгляду; є суб'єктом великого спірного правовідношення; добровільно та активно вступають у процес; втручаються у спір, що вже виник; їхні інтереси зазвичай суперечать інтересам обох сторін; висувають самостійні вимоги на предмет спору; захищають в процесі свої інтереси які носять особистий характер; вступають у процес шляхом подання позову проти однієї або обох сторін.

Самостійна вимога третьої особи має бути пов'язана з предметом спору. Предметом спору є об'єкт спірних правовідносин. Клопотання третьої особи, яка заявила самостійний позов на предмет спору, було задоволено, що унеможливило задоволення позивачем вимоги суб'єкта спору. Треті особи можуть подати до суду лише на тих, хто є сторонами у справі. Якщо позов стосується іншої особи, позовна заява третьої особи має бути відхилена, оскільки вона не відповідає вимогам законодавства та роз'яснено право на звернення до суду в загальному порядку. Закон не забороняє кільком третім особам заявляти самостійні вимоги щодо предмету спору. У випадку, якщо

третя особа вступає в процес, де вже є третя особа з самостійними вимогами, то позов пред'являється лише до сторін і не може бути пред'явлений до третьої особи, яка вступила в процес раніше.

У разі вступу третьої особи, яка заявила самостійні вимоги на предмет спору, цивільна справа починається першою. При розгляді цивільної справи суд не має права відхилити позов третьої особи, яка має самостійне право подати позов першою, оскільки закон не надає суду права вибору, а лише передбачає можливу процесуальний позов. Правило є обов'язковим, і суд зобов'язаний спочатку порушити справу. Важливим тактичним ходом є участь третьої особи, яка висуває самостійні претензії на предмет спору. З етичних міркувань участь третьої сторони розширила предмет доказування та ускладнила судовий розгляд.

Третіми особами, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, є допущені судом до участі в справі суб'єкти, інтереси яких зумовлені нормами матеріального права, що спонукають їх до вступу в справу з метою захисту власних інтересів й активного користування наданими їм законом процесуальними правами [5, с. 12].

Характеристика участі третіх осіб, які не мають самостійних вимог до предмета спору: їхні інтереси у вирішенні цивільного спору є нормами матеріального права, тому вони захищають свої інтереси у справі; мають загальні права, надані особам, які беруть участь у справі; участь третіх осіб у судовому процесі має сприяти швидкому вирішенню спірних питань; вони мають право брати участь або відмовитися від участі в судовому процесі. На будь-якій стадії судового розгляду третя особа, яка не має самостійних вимог до предмету спору, може припинити свою участь у справі, але її потрібно вважати як такою, що брала участь у процесі.

На стороні позивача або відповідача можуть вступати треті особи, які не заявили самостійної вимоги щодо предмета спору. Такі треті особи можуть вступити в процес без подання позову. та активно виступати у процесі за клопотанням сторін та інших причетних осіб або суду. Частина друга статті 35

Цивільно-процесуального кодексу України полягає у визначенні кола та обсягу прав щодо подання клопотання на участь інших осіб як третьої особи [6, с. 35-36]. Зазвичай обидві сторони зацікавлені в залученні до своєї справи третьої особи, оскільки, обставини, що будуть встановлені не потребуватимуть доказування знову в разі пред'явлення позову сторони до особи, яка залучена як третя особа.

Висновок: При розгляді цивільної справи може виявитись, що третя особа без самостійних вимог на предмет спору до цивільного процесу залучена помилково. У такому випадку вважається за доцільне винесення судом ухвали, якою буде звільнено таку третю особу від участі в розгляді справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004. № 40-41. Інтернет ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

2. Чванкін С. А. Особливості правового статусу третіх осіб у цивільному процесі України. Актуальні проблеми держави і права, 2010. С. 96-103.

3. Рябченко Ю. Ю. Особливості участі третіх осіб у справах про захист прав споживачів. Право і безпека, 2011, №4. С. 206-210.

4. Білоусова Ю.В. Цивільний процес (навчальний посібник), К: Прецедент, 2005. С. 293.

5. Бобровник О. В. Треті особи в цивільному процесі. Автореферат зі спец. 12.00.03. К, 2009. 21 с.

6. Ромовська З. В., Луців Н. Л. Треті особи без самостійної вимоги: проблеми теорії та практики. Вісник Академії адвокатури України, 2012. №1(23). С. 34-39.